SERIA DE AUTOR
FRANZ KAFKA

FRANZ KAFKA

REFLECȚII DESPRE CALEA CEA ADEVĂRATĂ

AFORISMELE DE LA ZÜRAU

Traducere, comentarii, cronologie, prefață și note de
CĂTĂLIN CIOABĂ

HUMANITAS
fiction

Redactor: Filotheia Bogoiu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Brînzan
DTP: Radu Dobreci, Veronica Dinu

Tipărit la Master Print Super Offset

FRANZ KAFKA
BEIM BAU DER CHINESISCHEN MAUER
UNGEDRUCKTE ERZÄHLUNGEN UND PROSA AUS DEM NACHLASS
hrsg. von Max Brod und Hans Joachim Schoeps, Berlin:
Gustav Kiepenheuer, 1931.

© HUMANITAS FICTION, 2026, pentru prezenta ediţie în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
KAFKA, FRANZ
Reflecţii despre calea cea adevărată: aforismele de la Zürau /
Franz Kafka; trad., coment., cron., pref. şi note de Cătălin Cioabă. –
Bucureşti: Humanitas Fiction, 2026
Conţine bibliografie
ISBN 978-606-097-943-2
I. Cioabă, Cătălin (ed. şt.)
821.112.2

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723/684 194

Cronologie

1883 Pe 3 iulie se naşte la Praga František/ Franz Kafka, primul copil al negustorului Hermann Kafka (1852–1931) şi al Juliei Kafka, născută Löwy (1856– 1934). În anii imediat următori (1889–1892) se nasc surorile Gabriele (Elli), Valerie (Valli) şi Ottilie (Ottla). Părinţii de origine evreiască sunt proprietari ai unui magazin de galanterie (îmbrăcăminte şi accesorii de vestimentaţie la modă). În familie se vorbeşte preponderent limba germană, dar şi ceha, cu angajaţii şi clienţii.

1901–1906 Studiază timp de două semestre germanistica, apoi dreptul, la Universitatea Germană din Praga. Obţine în 1906 titlul de doctor în drept şi face apoi practică juridică la tribunalul din Praga, timp de un an.

1902 Debutul prieteniei de o viaţă cu Max Brod (1884–1968), care îl va încuraja să scrie şi va sprijini publicarea textelor sale.

1904–1905 Ia naştere prima lucrare literară a lui Kafka, *Descrierea unei lupte*. Multe dintre textele scrise în această perioadă timpurie au fost distruse mai târziu de autor.

1907 Lucrează ca asistent la Societatea privată de asigurări Assicurazioni Generali. Începe să scrie un roman care nu va fi niciodată încheiat şi din care a rămas doar fragmentul intitulat *Pregătiri de nuntă la ţară,* publicat postum.

1908 Publică, sub titlul *Contemplare*, primele fragmente de proză în revista *Hyperion*. Se angajează la Societatea de asigurări pentru accidente de muncă a regatului Boemiei, unde va lucra până în 1922.

1909 Primele însemnări în *Jurnalul* care s-a păstrat. În septembrie călătoreşte împreună cu Max Brod şi cu fratele său, Otto, în nordul Italiei, unde asistă la o reprezentaţie aeronautică, descrisă în *Aeroplanele din Brescia*. Anul următor va vizita în aceeaşi companie Parisul.

1912 Se întâlneşte cu editorii Kurt Wolff şi Ernst Rowohlt, care îi solicită manuscrise spre publicare. În august o întâlneşte pentru prima dată pe Felice Bauer, cu care începe o bogată corespondenţă. Scrie *Verdictul* şi, în decembrie, *Metamorfoza*.

1913 În martie o reîntâlneşte pe Felice Bauer la Berlin. Scrierile sale încep să apară în volum la Editura Kurt Wolff. În septembrie şi octombrie călătoreşte la Viena, Veneţia şi Gardensee.

1914 Se logodeşte la 1 iulie cu Felice Bauer. Foarte curând, pe 12 iulie, în urma unei certe, logodna este ruptă. În august începe lucrul la romanul *Procesul*, în octombrie scrie *În colonia penitenciară*.

1915 Reia, în primăvară, relaţiile cu Felice Bauer. În luna iulie a anului următor vor petrece concediul împreună şi se vor hotărî din nou să se căsătorească.

1916 Se mută în locuinţa din Strada Alchimiştilor, aleasă anume spre a se dedica scrisului.

1917 Scrie *O dare de seamă către o Academie*. Începe să înveţe ebraica. În august are primul acces de hemoptizie şi este diagnosticat cu tuberculoză. Cererea de pensionare îi este respinsă, însă primeşte permisiunea de concediu. Pleacă la sora sa Ottla, într-o localitate din nordul Boemiei, Zürau (Sirem), unde ea administra o fermă, posesiune a unor rude. Scrie doar în *Caietele in octavo* şi, din acesta, selectează 109 fragmente, aşa-numitele „aforisme". După ce călătoriseră împreună în vară (vizitând, printre altele, şi oraşul Arad), în iarnă Kafka şi Felice Bauer rup definitiv relaţiile.

1918 Concediul de boală se încheie în luna mai. În urma căderii monarhiei austro-ungare, Cehia este proclamată republică, iar limba oficială devine ceha, pe care Kafka trebuie să o folosească şi la postul său. Se îmbolnăveşte de gripă spaniolă şi, către sfârşitul lui noiembrie, pleacă la Želizy (la nord de Praga), unde va sta într-o pensiune până în luna martie a anului următor.

1919 În vară se logodeşte cu Julie Wohryzek, dar căsătoria plănuită nu va avea loc, deoarece locuinţa în care îşi propuseseră să se mute împreună nu mai este disponibilă. În noiembrie pune pe hârtie *Scrisoarea către tata*, care nu va ajunge nicicând la destinatarul ei.

1920 În aprilie călătoreşte la Meran pentru o cură. Corespondează cu Milena Jesenská, cu care se întâlneşte, în iulie, câteva zile la Viena. La întoarcere, rupe logodna cu Julie Wohryzek. În decembrie începe o cură de opt luni la Matliary, în Munţii Tatra.

1921 La Matliary se împrieteneşte cu studentul la medicină Robert Klopstock. Lucrează pe timpul verii în vechiul său post, însă după opt săptămâni este declarat inapt de muncă din cauza bolii.

1922 Începe lucrul la romanul *Castelul*. În primăvară scrie *Un artist al foamei*. Începând cu 1 iulie este pensionat „temporar".

1923 Din luna iunie datează ultimele însemnări de jurnal care s-au păstrat. În iulie călătoreşte la Müritz (la Marea Baltică), unde o cunoaşte pe Dora Diamant, o tânără care mai târziu avea să devină actriţă. În septembrie se mută la Berlin, unde, împreună cu Dora Diamant, schimbă mai multe locuinţe. Scrie, spre sfârşitul toamnei, textul *O femeie mărunţică*. Starea sa de sănătate se înrăutăţeşte.

1924 Revine în martie la Praga. Scrie *Josefine, cântăreaţa*. În aprilie merge la sanatoriul din Ortmann (Austria inferioară), de unde este transferat la clinica universitară din Viena, apoi la un sanatoriu de lângă Klosterneuburg. Dora Diamant şi Robert Klopstock îl îngrijesc. Pe 3 iunie, către prânz, Kafka moare. Înmormântarea are loc pe 11 iunie în cimitirul evreiesc din Praga.

Notă asupra ediţiei

La baza volumului de faţă stă antologia publicată de Max Brod cu titlul *Betrachtungen über Sünde, Leid, Hoffnung und den wahren Weg/ Reflecţii despre păcat, suferinţă, speranţă şi despre calea cea adevărată*, în volumul *Beim Bau der Chinesischen Mauer. Ungedruckte Erzählungen und Prosa aus dem Nachlaß (La construcţia zidului chinezesc. Proză din opera postumă*), editat de Max Brod şi Hans Joachim Schoeps, în 1931, la Editura Gustav Kiepenheuer din Berlin.

Între timp, aceste texte de foarte scurtă întindere – numerotate de autor de la 1 la 109, după ce le-a extras din *Caiete* şi le-a transcris pe foi separate – au devenit cunoscute drept „aforismele lui Kafka“ sau „aforismele de la Zürau“ şi au apărut în mai multe ediţii critice, care stabilesc textul, fixează datarea exactă şi menţionează intervenţiile ulterioare operate de autor. Pentru a putea oferi cititorului aceste detalii de aparat critic filologic, care apar la începutul comentariilor şi sunt separate de acestea printr-o linie verticală (|), am folosit ediţiile menţionate în bibliografie.

Dat fiind că aceste scurte texte nu au fost scrise separat, ci se întrepătrund tematic cu multe însemnări din vremea aceea, ideea de la care am plecat a fost să-l comentez pe Kafka, atât cât e posibil, cu propriile lui cuvinte, prin stabilirea de conexiuni în interiorul operei. De asemenea, am citat interpretări ale exegeţilor sau, în lipsa unor texte kafkiene care să ne ofere o cheie de interpretare, am încercat să desluşesc sensul prin mici exerciţii hermeneutice proprii.

Îi rămân îndatorat dnei prof. Ioana Crăciun-Fischer, de la Facultatea de Limbi Străine a Universităţii din Bucureşti, pentru atenţia cu care a verificat traducerea textelor, aducând îndreptări importante.

De asemenea, ţin să mulţumesc dnei Filotheia Bogoiu, care a însoţit volumul spre tipar, făcând numeroase corecturi şi observaţii.

FRANZ KAFKA

Beim Bau der Chinesischen Mauer

Ungedruckte Erzählungen und Prosa aus dem Nachlaß

HERAUSGEGEBEN VON

MAX BROD UND HANS JOACHIM SCHOEPS

MCMXXXI

GUSTAV KIEPENHEUER VERLAG

Prefaţă
„Priviţi-mă ca pe un vis“

Întreaga mea viaţă am murit,
iar acum voi muri de-a binelea.[1]

Într-o noapte de sfârşit de august 1917, la ora patru dimineaţa, Franz Kafka se trezeşte brusc din somn, cu gura plină de salivă, simţind nevoia să scuipe. După ce aprinde lumina, vede pe batistă o pată de sânge.

Această pată spune ceva. E o pată de sânge care vorbeşte. Dar, desigur, încă nu o face în cuvinte. Kafka va pune pe hârtie, în lunile următoare, „spusele“ ei.

Dar, deocamdată, el trăieşte panica manifestării subite a bolii şi în primul moment nu ştie ce să facă. Prietenul său cel mai apropiat, Max Brod, îl duce în zilele următoare la vestitul doctor Gottfried Pick, care confirmă diagnosticul de tuberculoză. Într-o scrisoare către sora sa Otilie, pacientul relatează vizita la medic şi încheie astfel: „Raportul scris al profesorului arată […] ca un paşaport pentru eternitate“[2]. Metafora nu încearcă să deghizeze starea de lucruri, totul e clar, condamnarea la moarte s-a pronunţat. Numai că ea nu încheie brusc povestea vieţii, ci doar îi schimbă cursul. În definitiv, o condamnare la moarte e formulată chiar din clipa în care ne naştem, iar ea nu ne împiedică pur şi simplu să trăim.

Aşa se face că, peste alte câteva zile, Kafka prezintă acest „paşaport pentru eternitate“, cu o oarecare mândrie, la Societatea de asigurări pentru accidente de muncă a regatului Boemiei, unde era angajat, în speranţa că va obţine un concediu prelungit sau chiar pensionarea. Era un funcţionar cu rezultate remarcabile, dar acum se impunea un sejur la ţară sau la un sanatoriu. Max îl îndeamnă să meargă direct în Elveţia, la unul dintre celebrele sanatorii de acolo.

Dar el nu doreşte să se înstrăineze complet de viaţa de până atunci, ci caută un loc cât mai apropiat şi mai liniştit. Nu vrea să stea de vorbă cu nimeni, ci doar cu sine. Are de ales între Wolfgang am See, „o zonă frumoasă şi necunoscută, dar care este departe şi unde se mănâncă

1. Scrisoare din 5 iulie 1922 către Max Brod.
2. Către Ottla Kafka, 6 sept. 1917, *cf.* CIII 393.

prost“, şi Radešowitz, unde se află „o pădure frumoasă, masa e suportabilă, dar care e un loc prea cunoscut, prea puţin străin şi prea la îndemână“. Nici Landkron nu i se pare un loc prea îmbietor. Renunţă până la urmă la toate aceste staţiuni şi alege să meargă pur şi simplu la ţară, la ferma pe care sora sa Ottilie o administra în Zürau (Siřem, în cehă), o mică localitate de provincie, din nord-vestul Cehiei de azi. Locul îl încântă, fiindcă este „deloc străin, lipsit de frumuseţe“.

După ce panica de la debutul bolii dispare, se instalează un sentiment de uşurare. Migrenele, care deveniseră o suferinţă cronică în ultimii ani, încetează brusc odată cu această hemoragie. „Durerile de cap au trecut, iar de atunci, de la patru noaptea, aproape că dorm mai bine decât înainte. Durerile de cap şi insomnia sunt, cel puţin deocamdată, cel mai grav lucru pe care-l cunosc.“[1] Nopţile de chin fuseseră dese în ultimii ani şi fiecare dintre ele semăna cu „prima noapte petrecută de un infractor după comiterea faptei. Mereu m-am trezit brusc şi-am aţipit din nou, făcând scurte rugăciuni“[2].

Boala trupească o tălmăceşte de la bun început ca pe o boală spirituală, una mai curând a sufletului decât a trupului. Devine, foarte curând, un hermeneut atent al propriei maladii, ajungând să-şi pună singur un diagnostic, care îl dublează – sau chiar îl contrazice – pe cel al medicului: „Eu socotesc în secret că această boală nu este nicidecum o tuberculoză sau măcar aşa am avut impresia iniţial, ci este faliментul meu general. Credeam că totul are să meargă mai departe şi n-a mers. – Sângele nu provine din plămân, ci din împunsătura decisivă a unui luptător“[3]. Nici vorbă să fi cedat un organ vital, ci viaţa în întregul ei e văzută acum ca o „afacere ajunsă la faliment“. După ani de insomnie şi de migrene, Kafka pare să descopere adevărul spusei lui Schopenhauer că „viaţa este o afacere care nu-şi acoperă costurile“.

Dacă există cu adevărat un organ care suferă – îşi spune el –, acesta este creierul. De multă vreme bolnav şi obosit, bietul creier nu a făcut altceva decât să ceară ajutor celorlalte organe din corp, să le roage să conspire împreună cu el pentru a ieşi dintr-o situaţie insuportabilă: „Câteodată mi se pare că plămânul şi creierul s-ar fi înţeles fără ştirea mea: «Aşa nu mai merge!» a zis creierul, iar după cinci ani plămânul s-a declarat gata să-l ajute“[4].

---

1. *Cf.* CIII 396.
2. Către Grete Bloch, 14 iunie 1914, *cf.* CIII 99.
3. Către Felice Bauer, 30 sept. 1917, *cf.* CIII 48.
4. Către Max Brod, 14 sept. 1917, *cf.* CIII, 399.

Situaţia insuportabilă din care corpul caută o scăpare a durat aşadar cinci ani. Este chiar perioada relaţiei sale cu Felice Bauer, cu care se logodise de două ori în acest răstimp, iar acum, sub pretextul bolii, rupe pentru a doua oară logodna. Este o lungă poveste de dragoste, ce străbate multe hăţişuri sufleteşti şi cunoaşte nesfârşite întorsături. Kafka o numeşte „istoria mea universală privată“[1], expresie care cuprinde probabil o referire implicită la Primul Război Mondial, aflat pe atunci în plină desfăşurare. Asemeni lumii în care trăim, şi viaţa proprie poate avea o istorie vastă, imposibil de cuprins dintr-o privire. Viaţa unui singur om poate părea la un moment dat că se întinde de-a lungul mai multor secole, până în epoci imemoriale prin care poţi înainta la nesfârşit.

O fostă viitoare soţie

Relaţia cu Felice este documentată de cele peste 500 de scrisori trimise atât ei, cât şi părinţilor acesteia, pe care tânărul Franz, ca viitor ginere, îi numeşte, potrivit uzanţelor epocii, „mamă“ şi „tată“. Dar astfel de apelative au deja o încărcătură aparte pentru el, în măsura în care relaţia cu propriii părinţi fusese întotdeauna tensionată, iar el încercase de mulţi ani să se desprindă de ei ca de o forţă gravitaţională. Nu s-ar putea spune că era dispus, odată cu căsătoria, să-şi mai asume încă o „mamă“ şi un „tată“.

De fapt, părinţii făceau şi ei parte din situaţia insuportabilă împotriva căreia conspiraseră „creierul şi plămânul“. „Istoria universală privată“ a vieţii lui Kafka cuprinde, ca pe un fenomen recurent, căutarea de locuinţe în Praga, tocmai pentru a trăi separat de ei. Slujba la Societatea de asigurări îi asigură o relativă independenţă, cel puţin locativă, însă îl menţine în statutul de „funcţionar“. Important este pentru el, înainte de toate, să se ţină la distanţă, căci frica de părinţi e obsesivă: „Nu mă tem de nimeni; numai de părinţii mei, dar de ei, straşnic“[2], îi scrie el logodnicei. O imagine care îi revine adesea în minte şi care îl face să tresară înfiorat e aceea a patului lor conjugal zărit prin uşa întredeschisă a dormitorului.

Apartenenţa la o familie îl apasă clipă de clipă şi are sentimentul că trăieşte ca şi cum s-ar afla pe o planetă cu o atracţie gravitaţională mai mare decât a Pământului, unde nu e posibil să mergi pe picioare,

1. Către Ottla Kafka, 29 aug. 1917, *cf.* CIII 384.
2. Către Felice Bauer, 12 oct. 1916, *cf.* CIII 315.

ci doar târâş. De altfel, orice om venit pe lume e pus într-o situaţie de fatală limitare a posibilităţilor: „În această viaţă, suntem deja strâns cusuţi în propria piele şi nu mai putem schimba nimic la cusăturile respective, cel puţin nu cu mâinile noastre şi-n mod nemijlocit“[1].

Felice Bauer nu este doar numele unei logodnice, ci al unei epoci de cinci ani din „istoria universală privată“ a vieţii lui Kafka. O perioadă de ezitări dureroase, de îndelungă hamletizare, la scara unei vieţi oricum destul de scurte. O cunoscuse în august 1912, acasă la Max Brod, unde, în primul moment, o confundase cu o fată în casă, căreia i se îngăduia din când în când să se aşeze la masa stăpânilor. Întâlnirea este consemnată astfel în jurnal: „Domnişoara Felice Bauer. Când am ajuns, pe 13 august, acasă la Brod, era aşezată la masă şi am luat-o drept fată în casă. Nu eram deloc curios să aflu cine este, ci am conversat din prima clipă nestingherit cu ea. O faţă osoasă, inexpresivă, care îşi purta inexpresivitatea la vedere. Gâtul gol, o bluză aruncată pe ea. Arăta foarte casnic îmbrăcată, deşi, aşa cum s-a văzut mai târziu, nu era nicidecum aşa. […] Nas aproape spart. Păr blond, oarecum drept, neatractiv, bărbie puternică. În timp ce mă aşezam, am privit-o îndeaproape pentru prima dată, iar în clipa în care m-am aşezat aveam deja o judecată de nezdruncinat“[2].

Care să fi fost acea „judecată de nezdruncinat“? Încă din ziua următoare, Kafka se repede asupra domnişoarei cu o avalanşă de scrisori, pe care uneori le trimite zilnic. Şi asta timp de mai mulţi ani, cu o fervoare care, în unele momente, îl face să rămână fără hârtie de scris, fiind nevoit să folosească bucăţi de hârtie rămase nescrise din scrisorile ei[3]. Corespondenţa e doar una dintre căile acestei impetuoase adresări, căci şi proza pe care o scrie îi va fi de acum înainte închinată. Îi va dedica *Verdictul*, text scris într-o singură noapte, pe 22 septembrie, iar în luna decembrie a aceluiaşi an îi scrie, pe volumul proaspăt apărut, *Contemplare*, câteva cuvinte care sună ca o insistentă insinuare în viaţa ei (verbul folosit, *einschmeicheln*, exact asta sugerează)[4]. De fapt, avem în faţă o scenă tipică a întâlnirii între doi tineri, mediată de prieteni (Max Brod şi soţia sa şi-au făcut probabil cu ochiul în momentul în care Kafka, aşezându-se la masă, o ţinea intens sub observaţie pe fata cu bărbie puternică). La fel de comună şi

1. Către Felice Bauer, 12 sept. 1916, *cf.* CIII 272.
2. Jurnal, 20 august 1912.
3. 22 aprilie 1914, *cf.* CIII 43.
4. „Domnişoarei Felice Bauer, aceste amintiri din vremuri apuse, pline de nefericire, prin care sper să-i intru în graţii. Franz Kafka, Praga, 11 XII 1912.“

14/15 Felice Bauer & Franz Kafka, Budapesta, iulie 1917.

Cronologie
5
Notă asupra ediției
9
Prefață
11
Reflecții despre calea cea adevărată.
Aforismele de la Zürau
(text în germană, traducere și comentarii)
37
Bibliografie
260
Credite foto
262